

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 25 februari 2022

Mål nr

Ö 2309-21

PARTER

Klagande

SJS

Ombud: Juristen HS

Motpart

RS

SAKEN

Adoption

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2021-03-30 i mål ÖÄ 884-21

Dok.Id 223856

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstادمstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut och ger SJS tillstånd att adoptera MS. Hon ska därmed anses som SJSs och CSs gemensamma barn.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SJS har yrkat att Högsta domstolen ska bifalla hans ansökan om adoption av MS.

RS har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund

1. SJS har ansökt om att få adoptera MS som är född 1992. Han är gift med MSs mamma, CS. MS och CS har samtyckt till adoptionen. RS, som är MSs biologiska pappa, har motsatt sig adoptionen. Han är bosatt i USA.
2. Tingsrätten konstaterade att SJS hade ansökt om att få adoptera MS en gång tidigare och att det därför krävdes att det förelåg sådana nya eller ändrade förhållanden som kunde leda till bedömningen att adoptionen nu är lämplig. Domstolen avslog ansökan och uttalade att det inte hade framkommit något nytt eller ändrat förhållande som gjorde att tillstånd till adoptionen kunde ges.
3. Hovrätten har avslagit överklagandet med hänvisning till tingsrättens skäl.

Vad målet gäller

4. Målet gäller bedömningen av om en vuxenadoption bör tillåtas.

Lagregleringen

5. Den som har fyllt 18 år får adopteras endast om det finns särskild anledning till en adoption med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och den som sökanden vill adoptera och om adoptionen även i övrigt är lämplig. Vid bedömningen av om det finns särskild anledning till en adoption ska det särskilt beaktas om sökanden har uppfostrat den som sökanden vill adoptera eller om adoptionen annars avser att bekräfta en relation som motsvarar den mellan barn och förälder. (Se 4 kap. 4 § föräldrabalken.)

6. Makar och sambor får endast adoptera gemensamt. En make eller sambo får dock med sin makes eller sambos samtycke adoptera hans eller hennes barn. (Se 4 kap. 6 §.)

7. De gällande bestämmelserna om adoption infördes genom lagstiftning 2018 då förutsättningarna för att få adoptera en vuxen reglerades särskilt. I sak ändrades dock inte kraven för en vuxenadoption. Det innebär att tidigare rättspraxis alltjämt kan ge vägledning vid prövningen av vuxenadoptioner. (Se prop. 2017/18:121 s. 64.)

Det personliga förhållandet är utgångspunkten

8. Adoption av en vuxen syftar uteslutande till att befästa en relation, normalt en familjrelation, mellan sökanden och den som sökanden vill adoptera. På det sättet skiljer sig vuxenadoptioner från adoptioner av barn, som ofta syftar till att ge barnet ett nytt hem och tillgodose barnets behov av omsorg och uppfostran.

9. En grundläggande förutsättning för en adoption av en vuxen är att det finns särskild anledning till adoptionen med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och den som sökanden vill adoptera. Det ska vara fråga om ett förhållande av väsentligen samma slag som det som föreligger mellan barn och föräldrar. Adoptionen ska befästa detta personliga

förhållande. Ofta rör det sig om situationer då sökanden varit styvförälder eller familjehemsförälder och uppfostrat den som ska adopteras, men även i andra situationer kan en motsvarande relation uppkomma.

10. Om avsikten med adoptionen är någon annan än att bekräfta en sådan relation, bör adoptionen inte tillåtas (se NJA 1986 s. 604 och NJA 1989 s. 67). För att det ska finnas särskild anledning till en adoption är det inte heller tillräckligt att det råder ett nära släktskap mellan sökanden och den som ska adopteras eller att de har en god relation.

Inställningen hos den som ska adopteras

11. Den som har fyllt 12 år får adopteras endast om han eller hon samtycker till adoptionen. Något samtycke behövs dock inte om den som sökanden vill adoptera är varaktigt förhindrad att samtycka. (Se 4 kap. 7 § föräldrabalken.) En vuxenadoption kan alltså som huvudregel inte komma i fråga om den som ska adopteras inte samtycker till adoptionen.

12. Om en vuxen person i ett adoptionsärende ger ett välgrundat och tydligt uttryck för en önskan om att få bli adopterad måste den ges ett mycket stort inflytande över frågan om han eller hon ska adopteras. En vuxen person kan välja vilka relationer som han eller hon vill upprätthålla och har på ett annat sätt än ett barn förmågan att överblicka konsekvenserna av en adoption och bedöma vad som är lämpligast för henne eller honom. Behovet av en bestående relation med den biologiske föräldern gör sig inte heller på samma sätt gällande vid vuxenoptioner som när det gäller optioner av barn.

Lämplighetsbedömningen

13. Förutom att det ska finnas särskild anledning till en adoption ska den också i övrigt vara lämplig. Lämplighetsbedömningen ska göras med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet, och rätten ska se

till att ett ärende om adoption blir tillräckligt utrett (se 4 kap. 13 § föräldrabalken).

14. Sökandens lämplighet och behovet av adoption är omständigheter av betydelse vid lämplighetsbedömningen. Det bör också kunna beaktas om det finns ytterligare nära släktsrelationer, t.ex. till syskon, som bekräftas genom adoptionsbeslutet, eller om den som ska adopteras själv har barn vars familjetillhörighet bekräftas genom adoptionen.

15. Den som är förälder till den som sökanden vill adoptera ska ges tillfälle att yttra sig under handläggningen av adoptionsärendet. Inställningen hos föräldrarna ska alltså beaktas vid prövningen (jfr 4 kap. 18 §). Som framgått av det föregående (p. 6) krävs det vidare ett samtycke av den förälder som är gift eller sambo med sökanden.

16. Inställningen hos en förälder som inte är gift eller sambo med sökanden kan inte ges samma betydelse som när det gäller adoptioner av barn. När någon ansöker om adoption av sitt styvbarn och den som ska adopteras har uppfostrats av och växt upp med sökanden och vill adopteras av henne eller honom, bör det faktum att en sådan förälder motsätter sig adoptionen normalt inte ensamt leda till att adoptionen inte anses lämplig.

17. Vid vuxenadoptioner bör det normalt inte ges någon betydelse att relationen mellan föräldern och den som sökanden vill adoptera på sikt kan komma att utvecklas (jfr å andra sidan beträffande barn ”Styvbarnsadoptionen II” NJA 2020 s. 980 II p. 11 och 20). Vid helhetsbedömningen kan det emellertid inte bortses från att det kan finnas nära relationer mellan den som ska adopteras och släktingar på den förälderns sida, exempelvis halvsyskon.

18. En omständighet som enligt förarbetena kan påverka lämplighetsbedömningen är om adoptionen kommer att erkännas i ett land som de

inblandade personerna har anknytning till. Avgörande för om den omständigheten ska påverka bedömningen är vilken risk för olägenheter som kan uppstå för den som ska adopteras om beslutet om adoption inte kommer att erkännas i den andra staten. (Se prop. 2017/18:121 s. 66 och 147, jfr NJA 1985 s. 651.) Risken för olägenheter måste typiskt sett anses vara större om den som ska adopteras har en tydlig koppling till det landet, t.ex. genom att han eller hon arbetar där eller annars vistas där. Risken för olägenheter är dock mindre vid vuxenadoptioner än vid adoption av barn.

19. Är det oklart om en adoption kommer att erkännas i den andra staten och erkännandet har avgörande betydelse för om adoptionen ska tillåtas, ankommer det på domstolen att försöka få till stånd ett klarläggande av frågan (se ”Utredningsskyldighet vid adoption” NJA 2015 s. 546 p. 6).

Betydelsen av en tidigare prövning av adoptionsfrågan

20. En tidigare ansökan om adoption som har lett till ett avslagsbeslut hindrar inte att en ny ansökan görs och att frågan om adoption alltså prövas på nytt. Det ska då göras en fullständig prövning av förutsättningarna för adoptionen grundad på den utredning som finns i det senare ärendet. Det tidigare avslagsbeslutet saknar självständig betydelse. Det hindrar emellertid inte att domstolen kan dra samma slutsatser som har redovisats i det tidigare beslutet. Slutsatserna måste dock grundas på domstolens egen prövning i det senare ärendet. (Jfr ”Rättskraft och bevisverkan” NJA 2015 s. 141.)

Bedömningen i detta fall

21. Det är oklart om en adoption skulle erkännas i USA, där MSs biologiska pappa bor. Med hänsyn främst till att hon inte i övrigt har någon tydlig koppling till USA och att hon är vuxen, uppstår det inte någon beaktansvärd risk för olägenheter om USA inte skulle erkänna ett adoptionsbeslut. Den frågan har alltså inte någon nämnvärd betydelse för bedömningen i

detta fall. Det finns därför inte något hinder mot att pröva ansökan utan att försöka klarlägga om en adoption skulle erkännas i USA.

22. De formella förutsättningarna för adoption är uppfyllda.

23. RS har motsatt sig adoptionen. Han har rest till Sverige flera gånger under MS barndom för att träffa henne. De har emellertid inte träffats sedan 2012. RS har uppgett att han har försökt att upprätthålla kontakten med MS och att han gärna vill ha kontakt med henne i framtiden.

24. MS är 29 år och har bott tillsammans med SJS sedan hon var nio månader gammal. SJS har tillsammans med CS uppfostrat MS. Deras relation motsvarar den som finns mellan barn och förälder. MS betraktar SJS som sin pappa och hon har uppgett att hennes eget barn betraktar honom som sin morfar.

25. Det står klart att en adoption skulle bekräfta ett nära förhållande som motsvarar relationen mellan barn och förälder.

26. Det är också MS önskan att bli adopterad av SJS och att fullt ut ingå i den familjegemenskap som han har tillsammans med hennes mamma och hennes bror.

27. Med hänsyn till det personliga förhållandet mellan SJS och MS finns det särskild anledning till adoptionen. MSs vilja är också att adoptionen ska bifallas. Även med beaktande av att RS motsätter sig adoptionen och vad som har kommit fram i övrigt är den lämplig. Den slutsatsen påverkas inte av att det är oklart om adoptionen kommer att erkännas i USA.

28. Adoptionsansökan ska därför bifallas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre, Agneta Bäcklund (referent), Stefan Johansson och Cecilia Renfors
Föredragande har varit justitiesekreteraren Karin Lambertz